

Kraków – warto wiedzieć

Artysta w Areszcie

Każda uczelnia, mająca już pewną tradycję, ma swoje muzeum. Muzeum Politechniki Krakowskiej mieści się w Areszcie, który jest częścią austro-węgierskich koszar wojskowych. Cały zespół koszarowy powstał w latach 1871–1880. Areszt wybudowano jako jeden z ostatnich obiektów tego kompleksu. W 1991 roku wojsko przekazało go Politechnice. Do dziś zachował charakterystyczny dla tego typu obiektów pierwotny układ przestrzenny wnętrza. W głównej hali (zwanej spacerniakiem więziennym) umieszczono w dwu rzędach 26 cel. – Należy podkreślić, że był to areszt oficerski i raczej rzadko trafiali tu niżsi rangą żołnierze. Cele były jednoosobowe o tzw. podwyższonym rygorze – opowiada Lilianna Lewandowska z Muzeum Politechniki Krakowskiej. Z pierwszej kondygnacji po drewnianych

Tadeusz Kościuszko. Krajobraz architektoniczny włoski, 25 x 37,2 cm, papier żeberkowy, pióro, pędzel w tonie brązowym, akwarela.

schodach można wejść na piętro, które w usytuowaniu pomieszczeń jest odbiciem parteru. Jedyną drogą dojścia do cel na piętrze jest przylegająca do ścian – 70 centymetrowej szerokości drewniana galeryjka, którą podtrzymują kute w spiralne kształty, żelazne ażurowe wsporniki. Niektóre z tych cel nadal są wykorzystywane, ale spełniają inne niż pierwotnie funkcje – są pokojami biurowymi (nie będziemy podawać nazwisk urzędujących tam osób, aby uniknąć niewłaściwych skojarzeń...).

Właśnie w tym budynku zorganizowano wystawę rysunków Tadeusza Kościuszki. Tak, tego Kościuszki! Okazuje się bowiem, że do wielu znanych profesji Kościuszki – generała, inżyniera, przywódcy – należy dołączyć malarstwo. W Muzeum Narodowym w Krakowie znajduje się zbiór rysunków należących do kolekcji Fundacji Książąt Czartoryskich, a wykonanych przez Tadeusza Kościuszkę w efekcie jego studiów w paryskiej Królewskiej Akademii Malarstwa i Rzeźby. „Należy podkreślić, że nauka rysunku w znacznym stopniu przyczynia się do pobudzenia i rozwijania realistycznej, precyzyjnej wyobraźni przestrzennej, obiektywnej w stosunku do otaczającego świata materialnego. Dla Tadeusza Kościuszki okazało się to niezwykle użyteczne, np. przy określaniu miejsca budowy fortyfikacji ziemnych czy też ocenie pola ostrzału” – napisał we wstępie do katalogu wystawy Andrzej Białkiewicz, prof. PK z Zakładu Rysunku, Malarstwa i Rzeźby Wydziału Architektury.

Wystawa *Rysunki Tadeusza Kościuszki* towarzyszyła konferencji „Tadeusz Kościuszko. Historia, współczesność, przyszłość. Relacje i zależności”. Prof. Maria J. Żychowska, przewodnicząca komitetu naukowego konferencji, była mile zaskoczona: Początkowo wydawało się, że wśród pracowników uczelni technicznej nie będzie łatwo wzbudzić zainteresowanie takim tematem. Okazało się jednak, że politechniczna społeczność akademicka, zaciekawiona feno-

menem Tadeusza Kościuszki, którego imię nosi uczelnia od 41 lat, podjęła pomysł i na konferencję wpłynęło wiele artykułów, w których została poruszona tematyka dotycząca zarówno samej postaci i jej działalności, jak i miejsc upamiętnienia w kraju i na świecie. Wydana z tej okazji publikacja – bogato ilustrowana zdjęciami, planami i mapami – zawiera trzydzieści bardzo ciekawych wystąpień.

Dr hab. inż. Zbigniew Porada zwrócił uwagę, iż Tadeusz Kościuszko był tak silną i niezwykłą indywidualnością, że już za życia podejmowano próby pisania jego biografii. Do najważniejszych opracowań biografii Kościuszki należy zaliczyć m. in. dzieło wybitnego polskiego historyka Tadeusza Korzona z 1894 roku, a także opracowanie Adama Skałkowskiego z 1924 roku, książkę Jana Dhiema *Kościuszko nieznanym* z 1969 roku, a także kolejne obszernie dzieło *Tadeusz Kościuszko 1746–1817* z 1991 roku autorstwa Bartłomieja Szynclera. – Chociaż można by sądzić, że o Kościuszcze nic nowego napisać już nie można, to na jego temat powstają wciąż nowe prace, także naukowe – twierdzi Zbigniew Porada. Adam Tyszkiewicz z Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego przypomniał, że przez ostatnie dwa stulecia Kościuszko przyrównywany był do wielu słynnych starożytnych Rzymian. Najczęściej porównywano go z Cyncynatem, którego postać zapisała się w historii i kulturze jako wzór cnotliwej postawy obywatelskiej. System wartości cechujący Kościuszkę odpowiada temu ideałowi.

Nie wszyscy jednak podzielali tę opinię. Miał Kościuszko także swoich przeciwników. Nie wchodząc w szczegóły i wymienianie w tym miejscu konkretnych autorów, warto przytoczyć stwierdzenie dr Longiny Ordon z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, iż od 1794 roku każde pokolenie Polaków wiodło spór o Kościuszkę, różnie interpretując jego zalety i wady, w zależności od obowiąz-

Tadeusz Kościuszko. Czartorysk, Idealny plan założenia parkowo-ogrodowego, 32 x 45,8 cm, pióro, akwarela.

zujących w danej epoce kanonów, oraz opinię prof. Henryka Kocój z Uniwersytetu Śląskiego, który studiując zachodnie archiwa, doszedł do wniosku, że zagraniczni dyplomaci i wojskowi wystawiali Kościuszcze lepsze świadectwo niż polscy autorzy. Maria J. Żychowska uważa, że wartość dokonań Tadeusza Kościuszki jest uniwersalna, ogromna i obejmuje wiele dziedzin jego życia i nadzwyczajnej aktywności. Stąd różne sposoby upamiętniania i honorowania Naczelnika insurekcji. – Zmieniały się systemy, sposoby myślenia, percepcja pamięci historycznej, tylko sylwetka Tadeusza Kościuszki była niezmienna, sprzyjając konsolidacji i narodowej zgodzie – mówi prof. Żychowska.

MARIAN NOWY